

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 3 mars 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen, m. m. dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 30 januari 1942 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 27, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen; samt
- 2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehäft en i anledning av propositionen inom första kammaren väckt motion, nr 191, av herr *Undén*. I motionen hemställes, att i förslaget till lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen följande ändringar måtte vidtagas:

14 §.

Den som — — — förhållanden, berörande riket eller dess förbindelser med annan makt, vilkas — — —.

14 a §.

Den som — — — böter dömas.

Därest brott, som nu är sagt, icke riktar sig mot Sverige eller åsyftar underrättelser om svenska förhållanden må det ej utan Konungens lov åtalas av allmän åklagare.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för de i propositionen framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen. Beträffande motiveringen till motionärens hemställan hänvisas till motionen.

Den lagstiftning mot förräderi och spioneri som genomfördes under år 1940 innebar en utvidgning och komplettering av straffbestämmelserna i syfte att anpassa dem med hänsyn till de former, i vilka den mot statens säkerhet riktade verksamheten numera bedrives. De nya lagarna utfärdades den 17 maj 1940 och trädde i kraft den 22 i samma månad. Härigenom erhöll bland annat 8 kap. strafflagen ny lydelse.

I propositionen har framhållits, att tillämpningen av den nya lagstiftningen inom justitiedepartementet följts med uppmärksamhet; ökade möjligheter härtill hade vunnits genom att domstolarna ålagts att till departementet insända avskrift av sina utslag angående brott mot 8 kap. strafflagen och lagen den 13 december 1940 om straff för sabotage. De vunna erfarenheterna hade ådagalagt, att en del brister föreläge.

Rörande de lagändringar som till följd härav ansetts påkallade ha inom departementet utarbetats två promemorior med lagutkast. Den ena avser en utvidgning av tillämpningsområdet för 8 kap. 4 §, den andra straffskärpningar och vissa ändringar av annan innebörd i åtskilliga av övriga lagrum i kapitlet. Över båda promemoriorna ha, efter remiss, yttranden inkommit från justitiekanslersämbetet, hovrätterna och straffrättskommittén samt från överståthållarämbetet ävensom länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, vilka myndigheter därvid även insänt yttranden från vissa underordnade myndigheter. Dessutom ha rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt chefen för försvarsstaben avgivit yttranden över den senare av de två promemoriorna.

Med ledning av de avgivna yttrandena ha lagutkasten överarbetats inom justitiedepartementet, därvid även ansetts påkallat att föreslå några ändringar i lagen om straff för sabotage, vars giltighetstid i detta sammanhang funnits böra förlängas. Såsom resultat av bearbetningen föreligger nu lagförslag angående ändringar i 8 kap. strafflagen och sistnämnda lag.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, till en början följande:

»Den lagändring som nu föreslås, innefattande i huvudsak skärpning av straffbestämmelserna mot förräderi och andra för rikets säkerhet menliga brott, ingår som ett led i statsmakternas kontinuerliga åtgärder till skydd för statens säkerhet. Det är ett sedan många år känt faktum, att inom vårt land finnas individer och sammanslutningar, vilkas verksamhet, särskilt i tider av oro, utgöra ett hot mot allmän ordning och säkerhet. Genom sin bundenhet till främmande intressen samt sitt markerade ställningstagande för dessa kunna ifrågavarande sammanslutningar genom sin verksamhet också vålla utrikespolitiska komplikationer. Det är en klar nödvändighet för statsmakterna att övervaka sådan verksamhet och förhindra att den blir till allvarlig skada för landet. Som en beredskap i sådant hänseende antog 1940 års lagtima riksdag en lag innefattande befogenhet att upplösa vissa sammanslutningar. Det har varit under övervägande att bringa denna lag i tillämpning. Även om den samhällsskadliga verksamheten därigenom skulle försvåras är det emellertid tydligt och ävenledes bestyrkt av erfarenheter från andra länder, att genom upplösningen i och för sig denna verksamhet icke skulle kunna förhindras. Det må t. ex. erinras om, att grundlagen icke medgiver riksdagsledamots utslutning ur riksdagen, därför att det parti denne tillhör blivit upplöst, och att icke heller ett upplöst partis tidningsorgan kunna indragas eller eljest förhindras utkomma enbart på grund av att partiet förklarats illegalt. För att

ett ingripande enligt upplösningslagen skulle helt fylla sitt ändamål erfordras sålunda ytterligare åtgärder, vilka skulle innebära en sådan inskränkning i de av författningen garanterade allmänna fri- och rättigheterna, att den måste väcka betänksamhet. Även mycket långt gående åtgärder kunna emellertid bliva nödvändiga, därest den samhällsskadliga verksamheten icke med andra medel kan stävjas. Det folkstyrda samhällets rätt att till det yttersta skydda sig mot upplösande krafter är lika oomtvistlig som statsmakternas skyldighet att övervaka och ingripa mot sådana krafter.

Även om någon överhängande fara för omstörtning av vårt statsskick icke kan anses vara för handen och sålunda ytterligt gående åtgärder för närvarande icke allmänt framstå såsom ovillkorligen nödvändiga, synes dock en utbyggnad av samhällsskyddet vara välbetänkt. Det har kunnat fastställas, att under de senaste åren brott riktade mot rikets säkerhet förekommit eller planlagts i en icke obetydlig omfattning; delvis under ledning av utländska agenter. Det är anledning att observera, att i dessa brottsliga förhållanden deltagit åtskilliga personer, som tillhört eller tillhöra det kommunistiska partiet eller annat ytterlighetsparti. Det har också kunnat konstateras, att dessa partier genom sin verksamhet vållat svårigheter av utrikespolitisk art. Det har därför befunnits önskvärt att stärka effektiviteten av den kontroll och övervakning, som nu utövas. I sådant syfte har en förstärkning av polisen ägt rum och ytterligare sådan kan övervägas. Därjämte övervägas åtgärder för effektivare övervakning av vissa tidningar och för snabbare ingripande mot dessa i förekommande fall. Även den straffskärpning, varom förslag nu framlägges, utgör som nämnts ett led i åtgärderna mot samhällsskadlig verksamhet. Frågan om att tillgripa mera vittgående mått och steg lär bli beroende på huruvida de nu tillämnade åtgärderna visa sig tillfyllest.»

I propositionen behandlas härefter frågan om **ändring i 8 kap. 4 § strafflagen**.

Förevarande lagrum upptager en straffbestämmelse för den som på visst angivet sätt framkallar fara för krig eller repressalier eller andra för riket skadliga åtgärder från främmande makts sida eller för främmande makts inblandning i rikets angelägenheter. De förfaranden som avses äro: överträdelse av bestämmelser givna till skydd för upprätthållandet av rikets fredliga förhållande till främmande makter; angrepp med våldsamma medel å främmande makts styrelseskick; offentliga smädelser mot främmande makt eller dess regering; offentligt skymfande av dess flagga eller vapen eller annat höghetstecken; ärekränkning eller annat brott mot främmande statsöverbud eller mot främmande makts sändebud här i riket; samt annan i lag eller författning förbjuden gärning. För straffbarhet fordras att gärningsmannen bort inse faran, och straffet är fängelse eller straffarbete i högst två år. Brott mot bestämmelsen må dock ej åtalas av allmän åklagare utan Konungens tillstånd.

I promemorian angående paragrafen erinrades inledningsvis om bestämmelsen i 8 kap. 14 §, vari bland annat straffbelägges spioneriverksamhet som bedrives här i riket för främmande makts räkning men ej berör riket. I

motiven till motsvarande förut gällande stadgande, 8 kap. 21 a §, infört genom lag den 14 oktober 1939, framhölls, hurusom erfarenheten visat, att ett land kunde vara operationsområde för utländska spioneri- och under rättelseorganisationer, vilkas verksamhet icke avsåge det land där organisationen arbetade utan ett annat land. Svensk lag innehölle för det dåvarande icke något mot dylik verksamhet riktat straffbud. Ur allmän ordningssynpunkt ävensom med hänsyn till förhållandet till främmande makter, med vilka Sverige upprätthölle vänskapliga förbindelser, torde en dylik verksamhet inom svenskt område anses icke önskvärd. Med hänsyn härtill stadgades straff för anskaffande av uppgifter angående förhållanden, berörande riket eller annan makt, vilkas meddelande till främmande makt kan skada rikets vänskapliga förbindelser med sådan makt.

Sedan i promemorian anmärkts, att en inom riket bedriven, mot annat land riktad spionageverksamhet enligt 14 § bestraffas såsom ett på sitt sätt landsskadligt brott, anfördes vidare, att från denna synpunkt farliga gärningar kunde ske även på annat sätt än genom spioneri. I främsta rummet funnes anledning att beakta sådan här i riket bedriven verksamhet som åsyftade att i annat land föröva sabotage genom att förstöra viktiga anläggningar, fartyg e. dyl. Även andra grova brott än sabotage, avsedda att utföras i annat land, kunde förberedas här i riket under sådana förhållanden att verksamheten kunde medföra fara för de vänskapliga förbindelserna med främmande makt.

I fråga om gällande rätt anfördes i promemorian:

För närvarande kan landsskadlig verksamhet av antytt slag endast i vissa särskilda fall bestraffas enligt svensk lag. Straff kan ibland följa enligt lagrum, vari förberedelse till brott är särskilt straffbelagd, t. ex. 19 kap. 21 § strafflagen, och i vissa fall torde ett delaktighetsbrott kunna straffas i Sverige fastän huvudbrottet förövats utomlands. Under förutsättning att Konungen medgiver åtal här i riket kan vidare enligt 1 kap. 1 § svensk undersåte straffas för brott som han förövat utomlands. Utlänning kan däremot icke här straffas för dylikt brott, med mindre det varit riktat mot Sverige eller svensk man; i fall utlämning sker kan han i stället straffas i det land där brottet begåtts. I den mån gärningen enligt vad nu sagts kan åtalas här i riket bestraffas den emellertid icke ur synpunkten att den kan vara menlig för rikets säkerhet. Så är däremot fallet då straff kan inträda enligt 8 kap. Sålunda kan straff ur nämnda synpunkt ådömas jämlikt 6 § andra stycket angående krigsförräderi som riktar sig mot en med riket i krig förbunden stats krigsmakt (jfr 24 och 25 §§). I vissa fall kan också tillämpas straffbestämmelsen i 4 § första stycket angående den som genom i lag eller författning förbjuden gärning framkallar fara för krig eller repressalier eller andra för riket skadliga åtgärder från främmande makts sida eller för främmande makts inblandning i rikets angelägenheter. Sistnämnda stadgande gäller, såsom torde framgå av dess lydelse, allenast under förutsättning att den brottslige här i riket gjort sig skyldig till någon gärning som i och för sig är förbjuden enligt svensk lag eller författning.

I promemorian uttalades, att under kritiska tider det förhållandet, att utomlands förövide brott av grov beskaffenhet skedde med utgångspunkt i vårt land eller att dylika brott här planerades eller förbereddes, utan tvivel

kunde medföra störningar i rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt. Att dylik verksamhet ostört, utom i speciella undantagsfall, kunde få fortgå ansågs kunna vara förenat med minst lika stor fara i nämnda hänseende som spioneri.

Av nu anförda skäl föreslogs i promemorian införandet av en allmän straffbestämmelse, riktad mot personer som här i riket bedriva verksamhet av angiven art. Bestämmelsen ansågs lämpligen böra placeras såsom ett nytt andra stycke i förevarande paragraf.

Det vid promemorian fogade lagutkastet upptog i enlighet härmed en straffbestämmelse för den som här i riket bedriver verksamhet i syfte att i annat land förstöra eller skada anläggning, inrättning eller föremål, som är av betydelse för landets försvar, folkförsörjning eller förvaltning, att förhindra eller försvåra användandet av sådan anläggning, inrättning eller föremål, att göra annat sådant sabotage eller att eljest utom riket föröva grovt brott. För straffbarhet förutsattes, att gärningen kunde medföra skada för rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt. Straffet föreslogs skola vara fängelse eller ock straffarbete i högst fyra år. Från tillämpningen undantogs fall där brottet enligt annat lagrum i 8 kap., t. ex. 6 §, vore belagt med strängare straff. I fråga om rätten till åtal skulle gälla samma inskränkning som enligt den nuvarande 4 §.

I de yttranden över promemorian, i vilka berörts behovet av en lagstiftning av angiven innebörd, har detta i allmänhet vitsordats. Beträffande innehållet i och utformningen av förslaget ha däremot skilda åsikter kommit till uttryck, och flertalet yttranden utmynna i mer eller mindre långt gående yrkanden om omarbetning av utkastet. I flera yttranden har jämväl anmärkts att brottsbeskrivningen vore alltför obestämd.

Departementschefen anför på denna punkt följande:

»Vunna erfarenheter bestyrka att, såsom i promemorian framhållits, en verksamhet som ytterst riktar sig mot främmande stat kan innebära faror för vårt lands fred och säkerhet. Då verksamheten på ett eller annat sätt — t. ex. genom att sabotageverksamhet här planeras eller förberedes — har anknytning till Sverige, kan den vara ägnad att inverka störande på rikets förbindelser med främmande makter. Om de utrikespolitiska förhållandena äro ömtåliga, kunna sådana störningar innebära avsevärda riskmoment. I den mån verksamhet av detta slag utgör spioneri är den straffbelagd i nuvarande 14 §, men i övrigt är straffskyddet ofullständigt och bristfälligt. I vissa fall finnes ej något stadgande som möjliggör straffrättsligt ingripande, och i andra fall tillämpliga bestämmelser taga icke hänsyn till gärningarnas landsskadliga natur eller äro alltför lindriga. En komplettering av straffskyddet synes därför vara erforderlig, och den torde, såsom i promemorian föreslagits, böra ske genom en utvidgning av förevarande paragraf.

Mot den i promemorian föreslagna bestämmelsen ha i ett flertal yttranden erinrats, att den innebure att en verksamhet som riktades mot en främmande stat skulle bli straffbelagd i större utsträckning än om den varit riktad mot Sverige. Ehuru detta förhållande, med hänsyn till att för åtal

skulle erfordras Konungens tillstånd, knappast skulle kunnat i tillämpningen leda till otillfredsställande resultat, synes från principiell synpunkt ett visst fog finnas för de framställda anmärkningarna. En i enlighet med dem utformad bestämmelse erhåller visserligen ett mera begränsat tillämpningsområde än den i promemorian föreslagna men torde likväl i huvudsak motsvara vad som erfordras. Den nya bestämmelsen har därför ansetts kunna inskränkas till att avse endast gärningar, som skulle varit straffbara om de förövats mot Sverige eller svensk man. Härigenom synas även de i yttrandena framställda önskemålen om en noggrannare brottsbeskrivning ha tillgodosetts.

Bestämmelsen synes lämpligen böra inarbetas i 4 § och anslutas till det led i den nuvarande brottsbeskrivningen, som avser »i lag eller författning förbjuden gärning». Den utvidgade bestämmelsen kommer då att omfatta alla straffbara gärningar vare sig de förövats i eller utom Sverige.

Liksom för närvarande skall för straff enligt paragrafen fordras att de avsedda gärningarna äro på visst sätt farliga för riket. Den nuvarande förutsättningen i detta hänseende synes emellertid vara alltför snäv. Med nära anslutning till den i promemorian uppställda förutsättningen för straffbarhet enligt den nya bestämmelsen har därför beträffande samtliga i 4 § angivna gärningar föreslagits, att straff skall inträda om gärningen framkallat fara för att rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt skadas. I fråga om gärningsmannens insikt härutinnan har bibehållits den nuvarande föreskriften, som innehåller att han bort inse faran.

Vad angår straffet, har den i promemorian föreslagna straffsatsen, fängelse eller straffarbete i högst fyra år, föreslagits skola gälla för samtliga brott mot 4 §, vilket i fråga om gärningar som redan nu omfattas av paragrafen innebär en höjning av maximum med två års straffarbete. För åtal bör liksom hittills fordras tillstånd av Konungen.»

Beträffande övriga ändringar i 8 kap. strafflagen må lämnas följande kortfattade redogörelse.

I promemorian uttalades att det syntes med fog kunna påstås, att vissa av de i 8 kap. strafflagen upptagna straffbestämmelserna kunde medföra att begångna brott icke alltid bleve belagda med så allvarliga straff som vore påkallat med hänsyn till de brottsliga handlingarnas beskaffenhet och till den fara som brott mot rikets säkerhet innebära, särskilt i ett tidsläge sådant som det nuvarande. Främst av denna anledning hade en översyn av detta strafflagskapitel ansetts vara erforderlig. Det hade därjämte befunnits lämpligt att i sammanhang med ändringar i straffskärpande riktning även vidtaga vissa justeringar av annan innebörd, vilka på grund av vunna erfarenheter eller eljest visat sig behövliga.

De i promemorian och det därvid fogade lagutkastet upptagna ändringarna inneburo sålunda i främsta rummet skärpningar i straffsatserna. I fråga om vissa lagrum, nämligen 3 § första stycket, 9 §, 10 §, 14 § första stycket och 22 §, föreslogs, att de där utsatta straffmaxima skulle höjas. Där-

jämte skulle enligt förslaget i 8 kap. införas en ny 29 a §, vari med avseende å flertalet brott mot kapitlet meddelades vissa bestämmelser om straffskärpning, därest sådant brott förövades medan riket befunne sig i krig eller krigsfara.

Förändringar av annan innebörd föreslogos beträffande 8—10 och 13 §§, 14 § andra stycket samt 21, 26 och 28 §§. Flertalet av dessa ändringsförslag avsågo kompletteringar i utvidgande riktning av gällande straffbestämmelser.

I de över promemorian avgivna yttrandena ha de föreslagna lagändringarna i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Beträffande särskilda bestämmelser i förslaget framfördes i yttrandena vissa erinringar. Huvudsakligen rörde dessa frågan om förutsättningarna för tillämpningen av 29 a §. Då detta spörsmål har viss betydelse även för vissa andra lagrum, har det i propositionen upptagits till särskild behandling, var emot rörande yttranden innehåll i övrigt hänvisats till redogörelsen för de särskilda stadgandena.

Till stöd för förslaget att i viss utsträckning genomföra straffskärpning beträffande brott, som förövas då riket är i krig eller krigsfara, anfördes i promemorian: Straffsatserna i 8 kap. skola i allmänhet gälla vare sig krig råder eller icke. Dock äro vissa lagrum i kapitlet, nämligen 6—8 §§, endast tillämpliga vid krig eller då krig hotar riket, med vilket uttryck enligt uttalande i motiven till lagrummen avses tidpunkten strax före ett befarat krigsutbrott. Vidare märkes, att enligt krigsartiklarna i strafflagen för krigsmakten, 133 §, straffskärpning inträder, då brott mot 8 kap. förövas i krigstid eller eljest under tid då rikets krigsniakt är mobiliserad: i stället för straffarbete på livstid kan dömas till dödsstraff, och straffarbete i tio år kan förhöjas till straffarbete på livstid. Bortsett från dessa modifikationer, som äro av begränsad räckvidd, kan någon höjning av straffen utöver de ordinära latituderna icke ske ens då krig råder. Det är dock i fråga om flertalet brott mot 8 kap. uppenbart, att de äro betydligt farligare för rikets säkerhet, när de begås i krig eller vid krigsfara. Den omständigheten att dylikt brott förövas under sådan tid utgör fördenskull ett straffskärpningsskäl av synnerlig styrka. Detta torde också i allmänhet iakttagas av domstolarna. Många av de nuvarande straffsatserna synas emellertid ha så låga straffmaxima, att en straffskärpning som är tillfyllest i ett för landet allvarligt läge icke alltid kan ske.

De i enlighet härmed föreslagna bestämmelserna i 29 a § avsågo icke brott som enligt den ordinära latituden kan beläggas med straffarbete i tio år eller på livstid. Dessa höga straff ansågos icke kunna lämpligen ytterligare skärpas, om man icke på ifrågavarande område ville återinföra dödsstraffet i allmänna strafflagen, och dessutom anmärktes att de, när krig råder, kunde skärpas enligt reglerna i krigsartiklarna. I övrigt hade från bestämmelsernas tillämpningsområde undantagits brott mot 7 och 27 §§, som endast kunna tillämpas under krig eller då krig hotar riket.

Enligt de föreslagna bestämmelserna skulle under angiven förutsättning

högsta tiden för straffarbete genomgående höjas med två år, dock att maxima å sex år höjdes till tio år. Vidare skulle straffet för brott, varå fängelse eljest utgör högsta straff, skärpas genom föreskrift att domstolen kunde döma till straffarbete i högst två år. Det hade dessutom funnits lämpligt att i bestämmelserna giva uttryck åt önskemålet om straffskärpning genom att däri införa en föreskrift om förhöjt straffminimum. Denna föreskrift innehöll att, där den ordinära straffskalan medgäve ådömande av straffarbete, lägre straff ej finge ådömas med mindre omständigheterna vore synnerligen mildrande.

Rörande dessa bestämmelser har i yttrandena erinrats om svårigheterna för domstolar och åklagare att bedöma huruvida riket vid en given tidpunkt befunnit sig i krigsfara. I några yttranden ha uttalats önskemål, att lagrummets tillämpning i stället skulle göras beroende av Konungens förordnande medan i andra yttranden hemställts om en närmare bestämning av förutsättningen på annat sätt.

I denna del uttalar *departementschefen* följande:

»Det är uppenbart att brott mot 8 kap. i regel äro farligare och därför mera straffvärda om de förövas under krig eller då krigsfara råder. I viss mån har också, såsom i promemorian påpekats, hänsyn härtill tagits i lagstiftningen. De stränga straffbestämmelserna i 8 kap. 6 och 8 §§ mot krigsförräderi och krigsspioneri äro sålunda endast tillämpliga vid krig eller då krig hotar riket. Och krigsartiklarna i strafflagen för krigsmakten innebära, att vid krig eller då allmän mobilisering påbjudits brott mot 8 kap. kunna beläggas med dödsstraff i stället för straffarbete på livstid och med straffarbete på livstid i stället för straffarbete i tio år. Det förtjänar erinras, att denna bestämmelse i krigsartiklarna, jämte vissa andra stadganden däri, på grund av 8 § strafflagen för krigsmakten icke blott gäller dem som även eljest lyda under sistnämnda lag, utan envar som begår brott av angiven art inom riket, å krigsskådeplats utom riket eller å område som av krigsmakten ockuperats.

De i promemorian föreslagna, såsom 29 a § upptagna bestämmelserna om straffskärpning vid krig eller krigsfara innefatta en utbyggnad för de lägre straffens vidkommande av skärpningsregeln i krigsartiklarna. I fråga om önskvärdheten av att för särskilt ömtåliga lägen på förslaget sätt skärpa straffhotet ha några delade meningar icke kommit till uttryck: bestämmelserna härom, liksom de i promemorian föreslagna straffhöjningarna i särskilda lagrum, ha mötts med gillande eller lämnats utan erinran i samtliga avgivna yttranden. Även jag ansluter mig till förslaget i dessa delar.

Däremot har förslaget i vad det rör förutsättningarna för tillämpning av 29 a § blivit föremål för erinringar i yttrandena. Man har därvid framhållit svårigheten för domstolar och åklagare och ännu mer för gärningsmannen att bedöma huruvida vid viss tidpunkt krigsfara varit eller är för handen. I samband härmed har även erinrats om de olika förutsättningar som, om förslaget på denna punkt genomföres, skulle komma att behöva iakttagas vid tillämpning av 8 kap., nämligen dels enligt krigsartiklarna krig och allmän

mobilisering, dels enligt 8 kap. 6—8 §§ krig och krigshot och dels slutligen enligt 29 a § krig och krigsfara.

Det torde knappast kunna bestridas att det icke är fullt tillfredsställande att göra tillämpningen av 29 a § beroende av en sådan förutsättning som krigsfara, vars förhandenvaro skulle vara svår att bedöma även om — vilket icke kan bli fallet — samtliga kunskapskällor vore tillgängliga. En lämpligare utväg synes vara att, såsom i vissa yttranden föreslagits, låta tillämpningen bero på Kungl. Maj:ts beslut. I enlighet härmed har paragrafens omedelbara giltighet inskränkts till att avse brott under krigstid. I fråga om tillämpningen under annan tid föreslås att Kungl. Maj:t skall äga förordna därom, såframt det finnes påkallat med hänsyn till krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra av krig föranledda utomordentliga förhållanden. Om detta förslag genomföres, är jag för min del beredd tillstyrka att 29 a § omedelbart sättes i kraft.

Ehuru de framförda erinringarna i viss mån drabba även uttrycket »då krig hotar riket» i 6—8 §§, har någon ändring häri icke ansetts böra vidtagas. De flesta bestämmelserna däri äro av sådant innehåll att de icke kunna tillämpas annat än då en bestämd fara för krig med viss främmande makt är för handen. Paragraferna kunna därför icke göras tillämpliga vid en mera obestämd krigsfara utan att vittgående ändringar vidtagas, berörande ett flertal lagrum i 8 kap. och avseende bland annat en inarbetning däri av lagen om straff för sabotage. En sådan omarbetning av kapitlet har emellertid icke lämpligen synts böra ifrågasättas i detta sammanhang. Att i stället inskränka tillämpligheten av 6—8 §§ till endast krigstid har ej heller ansetts böra komma i fråga.

Beträffande förutsättningarna för krigsartiklarnas giltighet må nämnas, att överbefälhavaren över rikets försvarskrafter i en framställning till Kungl. Maj:t hemställt om sådan ändring i bestämmelsen härom att tillämpning av krigsartiklarna kunde av Kungl. Maj:t beslutas vid krigsfara, alltså oberoende av om mobilisering är anbefalld eller ej. Tillika har överbefälhavaren hemställt om sådan ändring i 8 § strafflagen för krigsmakten att straffbestämmelsen i krigsartiklarna mot sabotage och annan skadegörelse, 163 § strafflagen för krigsmakten, erhåller tillämpning å envar som begår sådant brott, ändå att han icke lyder under strafflagen för krigsmakten. Denna straffbestämmelse avser den som förstör inrättning eller anläggning, som är avsedd för rikets försvar eller eljest för krigsmaktens behov, eller därå gör sådan skada att väsentligt hinder uppkommer för krigsförberedelserna eller krigsföretagen äventyras. Straffet är straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år; dock stadgas dödsstraff eller straffarbete på livstid för den händelse någon av gärningen fick svår kroppsskada eller död. Slutligen har överbefälhavaren hemställt att straffarbete på livstid måtte införas i lagen om straff för sabotage såsom högsta straff för sådant brott.

Till stöd för sin framställning har överbefälhavaren — med erinran att vissa fall av uppsåtlig skadegörelse konstaterats vid flygvapnet — anfört, att det kunde befaras att i ett ytterligare skärpt läge sabotagehandlingar skulle

komma att förelagas gentemot materiel vid försvarsgrenarna, antingen för-
övandet skedde av ideologiska grunder eller för att tillhandagå utländska
uppdragsgivare. Det syntes därför såväl ur materiell försvarsberedskapssyn-
punkt som av hänsyn till den vid försvarsmakten sysselsatta personalen vara
ett oavvisligt krav, att man genom effektivt verkande straffhot sökte i möj-
ligaste mån bidra till att avskräcka från dylika gärningar. Ej heller borde
man förbise angelägenheten ur psykologisk synpunkt att söka förhindra, att
den känslan utbreddes sig bland nyssnämnda personal, att anslag mot dess
säkerhet och liv kunde planeras och genomföras utan att samhällets reaktion
i form av straff stode i någon som helst proportion till den åsyftade eller
åstadkomna skadan. Den till allenast vissa speciella fall inskränkta möjlig-
heten att tillämpa de i 19 kap. strafflagen stipulerade förhållandevis stränga
straffen samt det i lagen om straff för sabotage stadgade låga straffmaximum
syntes icke uppfylla kravet på ett effektivt straffhot.

I vad framställningen åsyftar att dödsstraff nu skall göras tillämpligt, är
jag icke beredd att tillstyrka densamma. Ej heller synes det erforderligt att av
andra skäl föreslå någon ändring beträffande förutsättningarna för krigs-
artiklarnas giltighet. Skulle sådana förhållanden inträffa att det finnes er-
forderligt att låta dem träda i tillämpning, oaktat icke krigstillstånd råder eller
allmän mobilisering påbjudits, bör beslut härom träffas av Kungl. Maj:t och
riksdagen gemensamt. Ett dylikt beslut torde vid behov kunna åstadkommas
utan dröjsmål.

Vad angår överbefälhavarens framställning i övrigt må erinras att mot
krigsmakten riktade sabotagehandlingar omfattas av straffbestämmelsen mot
krigsförräderi i 8 kap. 6 § strafflagen. Då krigsartiklarna satts i tillämpning,
kan sådant brott enligt 133 § strafflagen för krigsmakten beläggas med döds-
straff, och på grund av 8 § sistnämnda lag gäller detta, såsom förut nämnts,
även om gärningsmannen eljest icke lyder under samma lag. Med hänsyn
härtil synes det icke erforderligt att vidtaga någon ändring av 8 § nämnda
lag. Beträffande lagen om straff för sabotage har, såsom i fortsättningen om-
talas, funnits påkallat att föreslå vissa straffskärpningar, avseende bland an-
nat införande av livstids straffarbete såsom högsta straff för sådant brott.»

Beträffande de särskilda stadgandena i förslaget till lag om ändring i vissa
delar av 8 kap. strafflagen lämnas å sid. 22—32 i propositionen en redogö-
relse, varvid även de i yttrandena framkomna erinringarna redovisats. Enligt
förslaget skola de nya bestämmelserna träda i kraft omedelbart efter utfär-
dandet.

Lagen den 13 december 1940 om straff för sabotage,
vars giltighetstid utgår den 31 mars 1942, föreslås i propositionen skola äga
fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943.

Därjämte föreslås att jämväl i denna lag, som icke berördes av de förut
nämnda promemoriorna, skola — med giltighet från och med den 1 april
1942 — vidtagas vissa ändringar, främst avseende straffskärpningar.

Lagrådet har lämnat förslaget till lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen utan erinran. Beträffande sabotagelagen hemställde lagrådet om vissa ändringar i förslaget. I anledning härav har i propositionen sistnämnda förslag undergått vissa jämkningar.

De i propositionen framlagda förslagen innebära främst skärpningar av straffen för förräderi-, spioneri- och sabotagebrott. Utöver ändringar i de särskilda straffsatserna i olika lagrum föreslås skola i 8 kap. strafflagen införas en ny paragraf, betecknad 29 a §, vilken medför ytterligare skärpningar av straffen för det fall att vissa brott enligt kapitlet förövas under krig eller viss annan tid, varom Kungl. Maj:t skall äga förordna. Föredragande departementschefen har i propositionen uttalat att, om detta förslag genomföres, han för sin del är beredd att tillstyrka, att de i 29 a § avsedda straffskärpningarna omedelbart sättas i kraft. Härjämte avser propositionen ändringar på åtskilliga punkter av brottsbeskrivningarna i 8 kap. strafflagen, huvudsakligen i utvidgande riktning.

Utskottet.

Jämväl utskottet ansluter sig till den meningen, att behov av straffskärpningar på förevarande område föreligger med hänsyn till den allvarliga fara för riket som brott av denna karaktär innebära under nuvarande förhållanden. De förslag som framläggas i propositionen finner utskottet också vara väl avvägda. Endast på ett par punkter har utskottet ansett sig böra förordna jämkningar i förslagets utformning.

I 11 § av förslaget till ändringar i 8 kap. strafflagen upptages bl. a. straff för den som, för att gå främmande makt tillhanda, obehörigen till annan lämnar upplysning om vissa hemliga förhållanden. Straffet är straffarbete i högst sex år. Förövas gärningen av den som är särskilt betrodd med hemligheten, skall straffet — liksom för närvarande — vara straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid. Denna straffskala föreslås nu skola tillämpas jämväl i det fall, att gärningsmannen icke är särskilt betrodd med hemligheten men vad som uppenbarats är av synnerlig vikt. Med hänsyn till att någon bestämd gräns för denna nya speciella straffskärpande omständighets förhandenvaro icke kan anses föreligga, synes det mindre lämpligt att straffmaximum i den lägre straffskalan är detsamma som straffminimum i den högre. Utskottet föreslår därför, att straffminimum i den strängare straffskalan bestämmes till straffarbete i fyra år, varigenom straffskalorna delvis komma att sammanfalla.

Nuvarande 14 § i 8 kap. strafflagen föreslås i propositionen skola uppdelas på två paragrafer genom att nuvarande andra stycket i paragrafen överflyttas till en ny paragraf, betecknad 14 a §, med benämningen olovlig underrättelseverksamhet och med en lindrigare straffskala än i 14 §. För båda paragraferna skola emellertid straffskärpningar inträda genom tillämpning av den nya 29 a §. I den i anledning av propositionen väckta motionen påyrkas vissa ändringar såväl i 14 § som i 14 a §.

Vad angår förstnämnda paragraf anser utskottet att en lämpligare gränsdragning mellan denna paragraf och 14 a § ernås, om till 14 § hänföres an-

skaffande av uppgifter som beröra svenska förhållanden eller Sveriges förbindelser med främmande makt, under det att brott som icke på detta sätt riktar sig mot Sverige hänföres under 14 a §. Utskottet förordar därför en mindre omformulering av 14 § i anslutning till motionärens yrkande på denna punkt.

I fråga om 14 a § har motionären föreslagit en begränsning av allmän åklagares åtalsrätt på så sätt, att Kungl. Maj:ts tillstånd till åtal skulle fordras när brottet icke riktat sig mot Sverige eller åsyftat underrättelser om svenska förhållanden. En dylik anordning synes emellertid ur flera synpunkter mindre lämplig, och utskottet har därför icke ansett sig kunna förorda förslaget. Det kan förtjäna påpekas, att enligt landsfogdeinstruktionen åtal för brott mot denna paragraf, liksom beträffande övriga brott mot 8 kap. strafflagen, ankommer på landsfogde och ej på underåklagare.

I fråga om sabotagelagen föreslås i propositionen — förutom vissa straffskärpningar — att 4 § omformuleras så, att lägre straff än straffarbete ej skall få ådömas för brott mot 2 eller 3 §, då gärningsmannen för brottets utförande övat visst våld m. m. Jämväl enligt 1 § kan emellertid, vid synnerligen mildrande omständigheter, fängelse ådömas; enligt nu gällande lydelse av 4 § uteslutes dock användande av fängelsestraff för brott mot 1 § i de fall 4 § avser. Även 1 § torde därför böra citeras i 4 § i dess nya formulering.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen — under förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom propositionen framlagda lagförslagen — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) L a g

om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att 8 kap. 3, 4, 8—14, 21—23, 26 och 28—30 §§ strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma kapitel skola införas tre nya paragrafer, betecknade 4 a, 14 a och 29 a §§, av nedan angivna lydelse:

8 KAP.

3 §.

Svensk man, som utan Konungens tillstånd låter bruka sig såsom ombud för främmande makt i angelägenhet, som riket rör, eller inlåter sig i underhandling därom med främmande makt, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år.

Avsåg underhandlingen — — — livstid dömas.

¹ Senaste lydelse, se 1940: 356.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

4 §.

Den som, genom att överträda bestämmelser givna till skydd för upprätthållandet av rikets fredliga förhållande till främmande makter, eller genom offentliga smädelser mot främmande makt eller dess regering eller offentligt skymfande av dess flagga eller vapen eller annat höghetstecken, eller genom annan gärning, som enligt svensk lag eller författning är straffbar eller skulle vara straffbar om den förövats mot Sverige eller svensk man, framkallar fara för att rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt skadas, straffes, om han bort inse faran, med fängelse eller med straffarbete i högst fyra år.

4 a §.

Brott, som i 4 § omförmäles, må ej utan Konungens lov åtalas av allmän åklagare.

8 §.

Den som — — — tio år.

Lag samma vare, där någon eljest under sådana förhållanden till fienden lämnar upplysning om hemlighet, varom i första stycket sägs; dock må, där faran var ringa, tiden för straffarbetet nedsättas till två år.

Vad nu — — — förbunden makt.

9 §.

Den som obehörigen sätter sig i besittning av eller låter anskaffa upplysning om något sakförhållande, som bör hållas hemligt för främmande makt av hänsyn till rikets vänskapliga förbindelser med sådan makt eller till rikets försvar eller till folkförsörjningen i riket vid krig och av krig föranledda utomordentliga förhållanden, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år; var faran ringa, må till böter dömas. Lag samma vare, där någon obehörigen tager befattning med skrift, teckning eller annat föremål, som innefattar upplysning om sakförhållande, varom nu är sagt.

10 §.

Där någon obehörigen till annan lämnar sådan upplysning eller utlämnar sådant föremål, som i 9 § sägs, dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse; var faran ringa, må till böter dömas.

Förövas brott som nu sagts av någon, vilken på grund av allmän eller enskild tjänst eller avtal särskilt betrots med kunskap om det hemliga sakförhållandet eller med föremål som innefattar upplysning därom, dömes till straffarbete i högst sex år.

Lika med att uppgift obehörigen lämnas till annan varde ansett, att den allmänt kungöres.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

11 §.

Där någon förövar gärning, som i 9 § sägs, för att gå främmande makt tillhanda, dömes för spioneri till straffarbete i högst sex år.

Vad nu stadgas gälle ock i fråga om gärning som i 10 § första stycket omförmåles. Förövas sådant spioneri av den som i 10 § andra stycket sägs eller är vad som uppenbarats av synnerlig vikt, vare straffet straffarbete från och med *sex* till och med tio år eller på livstid.

Vad nu stadgas gälle ock i fråga om gärning som i 10 § första stycket omförmåles. Förövas sådant spioneri av den som i 10 § andra stycket sägs eller är vad som uppenbarats av synnerlig vikt, vare straffet straffarbete från och med *fyra* till och med tio år eller på livstid.

12 §.

Förövas gärning som i 10 § omförmåles av oaktsamhet, dömes den skyldige, i det fall som i 10 § första stycket sägs, till fängelse eller böter, och i det fall som i andra stycket av samma paragraf avses, till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år eller, där brottet är ringa, till böter.

13 §.

Beträffande oriktig upplysning, vilken om den varit sann skulle varit att anse såsom hemlighet, varom i 8—12 §§ sägs, skall vad där stadgas äga motsvarande tillämpning, såframt upplysningens meddelande till främmande makt kan skada riket.

14 §.

Den som i syfte att gå främmande makt tillhanda anskaffar eller låter anskaffa uppgifter angående förhållanden, berörande riket eller annan makt, vilkas meddelande till främmande makt kan medföra skada för rikets vänskapliga förbindelser med sådan makt eller för rikets försvar eller ock för folkförsörjningen i riket vid krig och av krig föranledda utomordentliga förhållanden, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana uppgifter, dömes, där han ej förskyllt strängare straff, för spioneri till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år.

14 §.

Den som i syfte att gå främmande makt tillhanda anskaffar eller låter anskaffa uppgifter angående förhållanden, berörande riket eller *dess förbindelser med* annan makt, vilkas meddelande till främmande makt kan medföra skada för rikets vänskapliga förbindelser med sådan makt eller för rikets försvar eller ock för folkförsörjningen i riket vid krig och av krig föranledda utomordentliga förhållanden, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana uppgifter, dömes, där han ej förskyllt strängare straff, för spioneri till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

14 a §.

Den som, i annat fall än förut är sagt, inom riket för främmande makts räkning bedriver hemlig underrättelseverksamhet i militärt eller politiskt syfte, dömes för olovlig underrättelseverksamhet till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter dömas.

21 §.

Den som uppsåtligen giver allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Är brottet ringa, må till böter dömas.

22 §.

Mottager någon av främmande makt penningar eller annat för att här i riket genom utgivande eller spridning av skrifter eller annorledes söka påverka den allmänna meningen om rikets styrelseskick eller om åtgärder i dess inre eller yttre styrelse, straffes med fängelse eller straffarbete i högst två år.

23 §.

Har någon — — — tio år.

Har någon gjort försök till brott som nedan sägs, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad, varde dömd

om försöket avsåg brott, som i 17 § första stycket eller 18 § sägs, till straffarbete från och med två till och med tio år;

om försöket avsåg brott, som i 11 § sägs, till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år, dock att i det fall, som i andra stycket andra punkten av samma paragraf sägs, tiden för straffarbetet må höjas till tio år; samt

om försöket avsåg brott, som i 20 § sägs, till straffarbete i högst sex år.

26 §.

Den som åtager sig att medverka vid spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet eller som erbjuder sig därtill eller som i sådant syfte av främmande makt mottager penningar eller annat eller eljest träder i förbindelse med sådan makt, så ock den som söker förmå annan till gärning som nu sagts, dömes högst till straffarbete i två år. Var fråga om krigsspioneri, dömes till straffarbete från och med två till och med tio år.

Den som, oaktat han har skäligen anledning antaga att spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet av annan utövas, medverkar vid gärningen, dömes till fängelse eller böter.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

28 §.

Var som vet sådant brott, varom i någon av 1, 2, 6—14, 14 a och 17—20 §§ sägs, å färde vara och det ej i tid upptäcker, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år; om å brottet efter lag kan följa böter, må ock för underlåtenhet att det upptäcka till böter dömas.

Har någon skälig anledning antaga att sådant brott är å färde och uppenbarar han ej de omständigheter som äro honom kunniga, straffes högst med straffarbete i två år.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som med den brottslige i första svågerlag lika nära förenad är, adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej till straff fällas efter denna paragraf, där brottets upptäckande icke utan angivelse till åtal kunnat ske.

29 §.

Vad i 17 § andra stycket, 22 och 24—26 §§ sägs om främmande makt skall gälla jämväl den som handlar i främmande makts intresse.

29 a §.

Förövas brott, som i någon av 3—5, 9—16, 19—22, 26 och 28 §§ sägs, eller försök till brott, som i 11 eller 20 § avses, eller sådan stämpling eller förberedelse till högförräderi, som i 24 och 25 §§ omförmäles, under tid då riket befinner sig i krig må,

där straffarbete i sex år eljest utgör högsta straff, straffet höjas till straffarbete i tio år,

där straffarbete i två år eller fyra år eljest utgör högsta straff, straffet höjas med straffarbete i två år utöver vad utsatt är,

där straffarbete kan följa, lägre straff tillämpas endast då omständigheterna äro synnerligen mildrande, samt

där fängelse eljest är utsatt såsom högsta straff, dömas till straffarbete i högst två år.

Där brott, som i 21 § sägs, förövas vid krig, må till lägre straff än fängelse ej dömas. Gör någon vid krig sådan gärning av oaktsamhet, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år eller, där brottet är ringa, till böter.

Där det med hänsyn till krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra av krig föranledda utomordentliga förhållanden finnes påkallat, äger Konungen förordna att vad i denna paragraf stadgas med avseende å brott som begås vid krig jämväl skall äga tillämpning beträffande brott som förövas under viss annan tid.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

30 §.

Vad någon, som är förfallen till ansvar för brott varom i detta kapitel sägs, för brottet mottagit skall vara till kronan förverkat; finnes det ej kvar, skall i stället dess värde gäldas.

Föremål som — — — till kronan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage.

Härigenom förordnas, att lagen den 13 december 1940 om straff för sabotage, vilken gäller till och med den 31 mars 1942, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943; dock att från och med den 1 april 1942 1, 2, 4 och 6 §§ ävensom slutbestämmelsen skola hava ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Den som, med uppsåt att skada försvaret eller folkförsörjningen eller störa förvaltningen eller den allmänna ordningen,

förstör eller skadar anläggning, inrättning eller föremål, som är av betydelse för försvaret, folkförsörjningen eller förvaltningen,

eller vid tillverkning, leverans, förvaring eller försling av sådant föremål åstadkommer fel hos föremålet eller föranleder dröjsmål med dess avlämnande,

eller eljest förhindrar eller försvårar användande av anläggning, inrättning eller föremål, som nyss nämts,

eller gör annat därmed jämförligt sabotage,

dömes till straffarbete i högst tio år eller på livstid. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse dömas.

2 §.

Har någon gjort försök till brott, varom i 1 § förmäles, dömes högst till straffarbete i tio år.

4 §.

4 §.

Har i fall, som omförmäls i 2 eller 3 §, den brottslige för brottets eller 3 §, den brottslige för brottets

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

utförande övat våld å person eller hot om omedelbar användning av sådant våld eller har han mot någon som lagligen sökt å bar gärning gripa honom övat våld eller hot som nyss sagts, må till lägre straff än straffarbete ej dömas; i fall som avses i 3 § må tiden för straffarbetet höjas till åtta år.

utförande övat våld å person eller hot om omedelbar användning av sådant våld eller har han mot någon som lagligen sökt å bar gärning gripa honom övat våld eller hot som nyss sagts, må till lägre straff än straffarbete ej dömas; i fall som avses i 3 § må tiden för straffarbetet höjas till åtta år.

6 §.

Vad någon, som är förfallen till ansvar för brott, varom i 1, 2, 3 eller 4 § förmäles, för brottet mottagit skall vara till kronan förverkat; finnes det ej kvar, skall i stället dess värde gäldas. Föremål, som begagnats såsom hjälpmedel för utförande av sådant brott eller varit avsett därtill, må ock förklaras förverkat till kronan, evad till ansvar dömes eller ej.

Vad sålunda — — — för krigsmakten.

I fråga om sådant under lagens giltighetstid begånget brott, som i lagen avses, skall vad där är stadgat äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

B) att den i ärendet väckta motionen I: 191 måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 3 mars 1942.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Branting, Karl Johan Olsson, Caap* och *Verner Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Landgren, Nilson* i Eskilstuna*, *Karlsson* i Granebo* och *Andersson* i Mölndal, fröken *Öberg* samt herr *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.